

ΕΥΑΝΘΙΑ ΚΑΪΡΗ

(1799 - 1866)

Μία από τὰς διαπρεπεστέρας γυναικείας μορφὰς τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ τῆς Εὐανθίας Καΐρη.

Ἡ Εὐανθία, καταγομένη ἐκ μιᾶς τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ ἐγκριτοτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ἄνδρου, ἦτο κόρη τοῦ Νικολάου Καΐρη καὶ τῆς Ἀσημίνας, τὸ γένος Καμπάνη. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου εἶχαν γεννηθῆ ἑπτὰ τέκνα· τέσσαρα ἄρρενα, ὁ Εὐγένιος, ὁ Ἰωάσαφ, ὁ περίφημος Θεόφιλος, ὅστις πρὸ τῆς χειροτονίας του ἐλέγετο Θωμᾶς καὶ ὁ Δημήτριος· καὶ τρία θήλεα, ἡ Μαρία, ἡ Λασκαροῦ καὶ ἡ Εὐανθία.

Ἡ Εὐανθία ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἄνδρον, τὸ 1799, ὡς σαφῶς προκύπτει ἐξ ἐπιστολῆς τῆς ἰδίας πρὸς τὸν Ἀδαμάντιον Κοραῆν, ἀπὸ 2 Αὐγούστου 1814, εἰς τὴν ὁποίαν λέγει ὅτι ἄγει τὸ 15^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας της. Ὄταν ὁ κατὰ 15 ἔτη πρεσβύτερος ἀδελφός της Θεόφιλος ἀνέλαβε θέσιν διδασκαλικὴν εἰς τὴν περίφημον σχολὴν τῶν Κυδωνιῶν (τὸ 1812), παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν μικρὰν ἀδελφὴν του Εὐανθίαν, διὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ ἐκπαίδευσιν τῆς ὁποίας ἐφρόντισεν ὡς ἀληθῆς πατήρ. Χάρις εἰς τὰς προσπάθειάς του ἡ Εὐανθία ἔλαβε πραγματικῶς ἀρτίαν καὶ θαυμαστὴν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μάλιστα μόρφωσιν, τόσον ὥστε ὅταν ὁ γάλλος Didot ἦλθε τὸ 1817 εἰς Κυδωνίας ἔγραφε περὶ αὐτῆς: «ἡ ἀδελφὴ τοῦ Θεοφίλου, ἡ χαριτωμένη Εὐανθία, ὁμιλεῖ ἀπταιστως τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ἰταλικὴν καὶ τὴν καθαρῶτεραν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν· γνωρίζει τελειῶς τὰ μαθηματικά

καὶ ἀσχολεῖται μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὑπερβατικῶν συναρτήσεων καὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κοινωνικῶν τομῶν. Τίς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποπτευθῆ, ἐξακολουθεῖ ὁ Didot, ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἄγνωστον σχεδὸν πόλιν τῆς Ἀσίας μία ἀθλία μικρὰ οἰκία θὰ περιέκλειε τόσον ἐξαιρετικὴν μόρφωσιν; Δυστυχῶς ἡ περιορισμένη ζωὴ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν, μάλιστα εἰς τὰς Κυδωνίας, ὅπου δὲν ἐξέρχονται τῆς οἰκίας των ἢ ἀπαξ τοῦ ἔτους, συντελεῖ εἰς τὸ νὰ κατέχονται αὐταὶ ἀπὸ ὑπερβάλλουσας συστολῆς, ἡ ὁποία ἔρχεται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὴν ζωηρότητα τῆς φαντασίας των».

Μετὰ τῆς μορφώσεώς της συνεδύαζεν ἡ Εὐανθία καὶ ἐξαιρετον χάριν καὶ καλλονὴν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ Dora d'Istria, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἐζήτουν αὐτὴν «νύμφην αὐθένται καὶ ἡγεμόνες· αὕτη ὅμως ἀπεποιεῖτο, λέγουσα ὅτι εἶναι νύμφη Χριστοῦ καὶ δὲν θέλει ἕτερον», ὡς βεβαιοῖ ὁ πρῶην Μητροπολίτης Ξάνθης Διονύσιος Πίσσης.

Ἡ Εὐανθία ἤδη ἀπὸ ἡλικίας 15 ἐτῶν εὗρισκετο εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ σοφοῦ Κοραῆ, τὸν ὁποῖον ἀπεκαλεῖ «κοινὸν παιδευτὴν τῶν τοῦ γένους ἡμῶν παιδῶν καὶ μεираκίων». Εἰς ἐπιστολὴν της ἐκ Κυδωνιῶν, ἀπὸ 2 Αὐγούστου 1814, παρεκάλει αὐτόν, ἂν καὶ δὲν τὸν ἐγνώριζε προσωπικῶς, νὰ τῆς στείλῃ κανὲν γαλλικὸν βιβλίον ἠθικὸν ἢ καμμίαν ἐγκυκλοπαιδεῖαν διὰ τοὺς παῖδας, «διὰ νὰ τὸ μεταφράσω καὶ ἐγὼ καὶ οὕτω νὰ ὠφελήσω κατὰ τὴν δύναμίν μου τὸ γένος ἡμῶν». Ὁ Κοραῆς, λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, γράφει, τὴν 28^{ην} Ἰανουαρίου 1815, πρὸς τὸν Θεόφιλον, ἐπαινῶν αὐτὸν διὰ τὴν φροντίδα τῆς ἀνατροφῆς τῆς ἀδελφῆς του καὶ πρὸς τὴν «φιλιτάτην θυγατέρα» Εὐανθίαν, ἐκφράζων πρὸς αὐτὴν τὴν «ἀπροσδόκητον χαρὰν», τὴν ὁποίαν τοῦ ἐπροξένησεν ἡ «ᾠραία» ἐπιστολή της· συνιστᾷ δ' εἰς αὐτὴν συγχρόνως νὰ μὴ φροντίξῃ ἀπλῶς διὰ πρόσκτησιν γνώσεων ἀλλὰ κυρίως πρὸς ἀπόκτησιν τῆς ἀληθινῆς σοφίας, ἥτοι τῆς τέχνης τοῦ βίου, «εἰς τὴν ὁποίαν μόνον στηρίζεται ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία καὶ τῆς ὁποίας βραβεῖον εἶναι ἡ ἀθανασία»· πρὸς τοῦτο δὲ ἐφρόνει ὅτι συντελεῖ τὰ μέγιστα ἡ μελέτη τῶν κλασσικῶν ἑλλήνων συγγραφέων, ὡς καὶ τῶν

περιφημοτέρων ἄλλογενῶν. Ἐνταποκρινόμενος δ' εἰς τὴν ἐπιθυμίαν της, ἀπέστειλε «τὸ νεωστὶ ἐκδοθὲν κομψὸν ἠθικὸν συγγραμμάτιον ἀπὸ γυναῖκα σοφῆν καὶ σεβάσιμον, τὴν Κυρίαν Guizot»· καὶ τελευτῶν γράφει: «ἀποθνήσκω πλέον εὐχαριστημένος, ἀφοῦ ἴδω ὅτι ἡ παιδεία ἐπροχώρησε καὶ εἰς αὐτὰς τοῦ γένους μας τὰς γυναῖκας».

Εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν τοῦ πάλιν ὁ Κοραῆς πρὸς τὸν Θεόφιλον, τῆς 30^{ης} Ἀπριλίου 1817, ἀσπάζεται «καὶ τὴν φιλόμουσον» Εὐανθίαν καὶ συνιστᾷ εἰς αὐτὴν «ἂν ἔχη ἐκ φύσεώς τινα ρητορείαν», νὰ μεταφράσῃ ἐγκώμιον εἰς Μάρκον Αὐρηλίον γραφὲν ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Θωμᾶ γαλλιστί. Ἡ Εὐανθία συνεμορφώθη πρὸς τὴν σύστασιν ταύτην τοῦ Κοραῆ, ὅστις εἰς ἐπιστολὴν τοῦ τῆς 19 Ἰουνίου 1819 τῆς γράφει: «ἔλαβα τὴν μετάφρασιν τοῦ ἐγκωμίου καὶ σὲ λέγω εὖγε! ὄχι διότι εἶναι ἀναμάρτητος, ἀλλὰ διότι τὰ ἁμαρτήματα εἶναι πολὺ ὀλιγώτερα ὅσων ἐφοβούμην διὰ τὴν ἡλικίαν σου», καὶ τῆς στέλλει ὡς δῶρον τὸν Στραβῶνα. Βραδύτερον ἢ Εὐανθία, ἀναθεωρήσασα τὴν μετάφρασιν ταύτην, τὴν ἐξέδωκε τὸ 1835, εἰς τὴν Ἐρμούπολιν Σύρου, ἀφιερῶσασα αὐτὴν «εἰς τὴν κόνιν τοῦ ἀοιδίου Ἀδαμαντίου Κοραῆ, εὐγνωμοσύνης ἕνεκα». Ὁ Κοραῆς ἔστειλεν εἰς τὴν Εὐανθίαν καὶ διάφορα ἄλλα γαλλικὰ ἔργα πρὸς μετάφρασιν· ὅταν δὲ βραδύτερον ἢ Εὐανθία δι' «ὠραίας» ἐπιστολῆς ἀνήγγειλε πρὸς τὸν Κοραῆν ὅτι μετέφρασε τὸ ἔργον τοῦ Φενελῶνος περὶ νεανίδων ἀγωγῆς, ὁ Κοραῆς ἔγραψε πρὸς τὸν ἀδελφόν της Θεόφιλον: «ἡ γνώμη καὶ ἐπιθυμία μου εἶναι νὰ το ἀναθεωρήσῃς καὶ νὰ το στείλῃς νὰ τυπωθῇ εἰς Βιένναν». Ἐπίσης ἡ Εὐανθία μετέφρασεν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τὸ ἔργον τοῦ Bouilly «συμβουλαὶ πρὸς τὴν θυγατέρα μου».

Τὸ περιφημότερον ὅμως ἔργον τῆς Εὐανθίας Καίρη εἶναι τρίπρακτον δράμα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Νικηράτος», γραφὲν τὸ 1826, εὐθύς μετὰ τὴν ἠρωϊκὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἀναφερόμενον εἰς ταύτην ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Νικηράτου ἀναπαρίσταται ἡ ἠρωϊκὴ μορφή τοῦ σεβασμίου Μεσολογγίτου γέροντος Χρήστου Καψάλη· τὸ δράμα τοῦτο μαρτυροῦν τὴν ἐξαιρετὸν μόρφωσιν καὶ τὸν ἐνθερμον πατριωτι-

σμόν τῆς Εὐανθίας, ἐτυπώθη εἰς τὴν τυπογραφίαν τῆς Διοικήσεως τοῦ Ναυπλίου, τὸ 1826, μὲ ἀφιέρωσιν «τῇ ἱερᾷ κόνει τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος θυσιασθεισῶν Ἑλληνίδων», καὶ μὲ ὠραῖον πρόλογον «πρὸς τὰς Ἑλληνίδας». Ὁ Νικήρατος ἐπαίχθη πολλάκις εἰς τὴν Ἑρμούπολιν καὶ εἰς τὸ Μεσολόγγι, καὶ μετεφράσθη καὶ ἰταλιστὶ ὑπὸ τοῦ Σευηριανοῦ Φογάτσι, τὸ 1841. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἂν τὸ ἔργον τοῦτο, μὲ τὰς ἀπαραιτήτους σκηναϊκὰς καὶ γλωσσικὰς παραλλαγὰς, ἐπαίξετο καὶ σήμερον χάριν τῶν ἑλληνοπαίδων ὅσον καὶ ἂν δὲν πληροῖ πάντας τοὺς ὄρους τῆς συγχρόνου τέχνης, θὰ ἦτο διδακτικώτατον διὰ παιδία, καὶ ἀναμφιβόλως ὁ ἀγνὸς καὶ ἀνεπιτήδευτος πατριωτισμὸς, τὸν ὁποῖον ἀποπνέει, θὰ ἀνεπλήρου πᾶσαν τυχὸν ἔλλειψιν τὴν ὁποῖαν θὰ εὕρισκον οἱ σύγχρονοι κριτικοί. Ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος εἰς τὴν γαλλιστί, τὸ 1829, ἐκδοθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, γράφει, σχετικῶς πρὸς τὸν Νικήρατον, τὰ ἑξῆς: «τὸ 1829 εὕρισκετο εἰς τὴν νῆσον Σῦρον ὁ Θεόφιλος Καΐρης (προφανῶς πλησίον τοῦ ἐκεῖ μονίμως ἐγκατεστημένου μεγαλεμπόρου ἀδελφοῦ του Δημητρίου). Ὁ Θεόφιλος ἦτο γέρον διακρινόμενος διὰ τὰς σπανίας ἀρετὰς του καὶ τὴν βαθυτάτην του μόρφωσιν· τὸν ἐπεσκέφθη μίαν ἡμέραν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ἕξ ἡ περίφημος Εὐανθία, ἡ ἀδελφή του, συγγραφεὺς ἑνὸς δράματος ὑπὸ τὸν τίτλον Νικήρατος. Ἡσθάνθη βαθύτατον συναίσθημα σεβασμοῦ καὶ συγκινήσεως εἰσερχόμενος εἰς τὸ ἄσυλον τοῦτο. Εἶδα διὰ πρώτην φορὰν τὴν Εὐανθίαν, νέαν, μετριόφρονα, συνεινούσαν τὰ θέλητρα τῆς ὠραιότητος πρὸς τὰ τῆς μορφώσεως». Ὁ Σοῦτσος τὴν συνεχάρη διὰ τὸν ἄρτι ἐκδοθέντα Νικήρατον καὶ κατὰ παράκλησίν του ἡ Εὐανθία, ἀφοῦ διὰ τοῦ βλέμματος ἔλαβε τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Θεοφίλου, ἀπήγγειλε περικοπὰς τινὰς ἐκ τοῦ δράματός της, τὰς ὁποίας ἀποδίδει ὁ Σοῦτσος εἰς γαλλικὴν μετάφρασιν.

Ἡ Εὐανθία Καΐρη εἶναι καὶ ἡ συντάκτις τῆς περιφήμου ἐπιστολῆς ἑλληνίδων τινῶν πρὸς τὰς φιλελληνίδας τῆς Εὐρώπης, τὴν ὁποῖαν γραφεῖσαν τὸ 1825, ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί, ἐκτὸς τῆς Εὐανθίας, προσυπέγραψαν ἐπίλεκτοι ἑλλη-

νίδες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἤτοι ἡ κόρη τοῦ Ἰακώβου Τομπάζη Μαρία, ἡ κόρη τοῦ Ἀναστασίου Ἰσαμαδοῦ Βασιλική, ἡ σύζυγος τοῦ Γεωργίου Σαχίνη Ἑλένη καὶ ἡ ἀδελφή τοῦ Ἀντωνίου Μελιδόνη Εἰρήνη. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἡ Εὐανθία διαδηλοῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν αἰδίων εὐγνωμοσύνην τοῦ μαχομένου Γένους πρὸς τὰς εὐγενεῖς φιλελληνίδας καὶ πάντας τοὺς ὑποστηρικτάς του, ἀφ' ἑτέρου ὅμως τὸν ἀποτροπιασμόν του πρὸς τὴν ἀπανθρωπίαν, τὴν ὁποίαν ἔδειξαν πρὸς αὐτὸ πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες καυχῶνται ὅτι ἐγεννήθησαν εἰς τὸ κέντρον τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης καὶ τῶν ὁποίων ἡ σκληρὰ καὶ ἀντιχριστιανικὴ συμπεριφορὰ ἐλύπει τὰς ἐπιστελλούσας περισσότερον καὶ αὐτοῦ τοῦ θανάτου τῶν οἰκείων των.

Ἡ Εὐανθία φαίνεται ὅτι ἐξήσκησε τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα εἰς κοράσια τῶν Κυδωνιῶν, τῆς Ἄνδρου καὶ τῆς Σύρου. Περιπαθῶς δ' ἀγαπῶσα τὸν πολυπαθὴ ἀδελφόν της Θεόφιλον, μετὰ βαρυαλογούσης καρδίας παρηκολούθει τὰς τύχας αὐτοῦ, ὅστις, καίτοι ὅσον ὀλίγοι ἐργασθεῖς διὰ τὴν παλιγγενεσίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Πατρίδος του, ἐπέπρωτο, λόγῳ ἀτυχῶν θρησκευτικῶν του δοξασιῶν, ὡς κοινὸς ἐγκληματίας νὰ ἀποθάνῃ, τὸ 1853, εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Σύρου!

Ἡ Εὐανθία ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 67 ἐτῶν εἰς τὴν γενέτειράν της, τὴν 8^{ην} Αὐγούστου 1866, δυναμένη νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ πρώτη ἐργάτις τῆς γυναικείας διαπαιδαγωγήσεως ἐν Ἑλλάδι.

Περὶ Εὐανθίας Καῖρη ἔγραψαν: **Didot** «Notes d'un voyage dans le Levant en 1816 et 1817» (Paris 1817) σελ. 375 u. ἑ. - **Soutzo** (Alexandre) «Histoire de la révolution grecque» (Paris 1829) σελ. 407 κ. ἑ. — **Μηλιαράκης** (Ἀντώνιος) σύντομον σημεῖωμα ἐν Ἑστίᾳ 1880 σελ. 369 κ. ἑ. — **Πίστης** (Διονύσιος) «περιγραφή τῆς νήσου Ἄνδρου» (Ἐρμούπολις 1881). — **Παπαδόπουλος** (Χρυσόστομος) «Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (Ἀθῆναι 1920) Α', 229-230. — **Πασχάλης** (Δ. Π.) «Μία σύγχρονος τοῦ Βύρωνος. Ποία ἦτο ἡ Εὐανθία Καῖρη» ἐν «Ἐμπρὸς» τῆς 2 Ἀπριλίου 1924. *Ἀνδρικὸν Ἡμερολόγιον* τοῦ 1925 σελ. 139-141.